

בעצתך תנחני

מאמר שבועי להתבוננות בפרשת השבוע ובעבודת ה'

גיליון 223

פרשת בא

למה מתים לנו בחורים?

בעקבות האסונות בשולי ההפגנות בשבועות האחרונים

תגובה נוספת שנאמרת היא: "מה רוצים מאיתנו, מה התביעה? למה הקב"ה שולח את מלאך המוות בסוף הפגנה פעם אחר פעם לקחת נשמות מישראל?"

שמעתי פעם מרב חשוב מעשה על הסטייפלר: היה רצף אירועים שבו נהרגו מספר אברכים בתאונות דרכים, נכנסו אל הסטייפלר ושאלו: "מה הקב"ה רוצה מאיתנו? במה צריך להתחזק?" הסטייפלר קם על רגליו וצעק בכאב: "תפסיקו להאשים את הקב"ה! אנשים נוהגים בחוסר זהירות, זה גורם להם למות, ואחר כך הם שואלים למה הקב"ה עושה לנו את זה!"

במה זה קשור לכאן? יש דבר אחד שצריך להבין: אם בחורים מתים כאשר הם יורדים לכביש – לא בטוח כלל וכלל שיש כאן אמירה משמים. יש כאן סיבה ותוצאה: ירידה לכביש היא דבר מסוכן.

נתח קצת: מה קורה כאשר אדם מתיישב לחסום כביש? בעצם הוא מכניס את ראשו לתוך לוע של אריה. אם המכונית נוסעת עליו – חייו מסתיימים בזה הרגע. וההבדל שמבדיל בין שהמכונית תיסע עליו לבין שהיא לא תיסע עליו – הוא דבר אחד: **כף הרגל של הנהג**. כל השאלה היא האם הוא יכול אותה ימינה או שמאלה, במרחק של כמה סנטימטרים. כלומר: המפגין בעצם מניח את כל חייו על כף הרגל של הנהג, במובן הכי פשוט של המילה.

על סמך מה אתה בטוח שהרגל של הנהג לא תזוז ימינה, לגז, אלא תזוז שמאלה, לברקס? על מה אתה מניח את כל חייך? על המצפון של הנהג, ועל חוסר הרצון שלו לשבת בכלא ולאבד את הרישיון. ועל האומדנא הזאת אתה מניח את כל החיים שלך.

בעיקרון אתה צודק, זה אומדנא דמוכח.

אבל מה? צריך להבין שהאומדנא הזאת הולכת ונשחקת ככל שההפגנות מתמשכות. משום שלהיות תקוע בפקק ארבע שעות, זה גורם עגמת נפש נוראה, והפסד כספי, ונזקים רפואיים לפעמים, ובעיות בשלום בית, ועוד. כל הפגנה מעמיקה את התסכול והכעס של נוסעי הכביש. לא צריך להסביר, הרי כולנו חווים זאת על בשרנו.

למה זה גורם?

זה גורם לכך, שבכל הפגנה מתפתחת יותר ויותר שנאה למפגינים, ויותר יותר עוברת מחשבה בראש: "אוף, מתחשק לי כבר ללחוץ על הגז ולנסוע עליו, רוצה למות? שימות!" זו הרגשה, זה סרט קטן שרץ בראש לשניה אחת. אם נהיה כנים, כמדומני שאם היית תקוע פעם בהפגנה למשך שעתיים – המחשבה הזו מוכרת לך. כמובן לא חשבת כך ברצינות, אבל יש משהו דק מהדק שמזדחל ללב פנימה: "איך הוא מעז לעכב

אירוע דריסה שני בתוך פחות משבועיים – זה כבר בלתי נתפס. בחורים צעירים שלא טעמו טעם חטא נהרגים ברחובותינו. זה מכאיב את הלב.

יש מגיבים, כך שמעתי מכמה וכמה צעירים: "ככה זה כשהולכים להפגנות, בעיה שלהם, הם אומרים נמות ולא נתגייס, זה מה שקורה". תגובה זו נוראה ואטומה. יהודים נהרגים וסובלים – לא יתכן להגיב באטימות. ואם הם עושים טעויות, מה בכך? לכן לא נרגיש את צרתם?

צריך להבדיל בין הויכוח והביקורת לבין עצם הדבר שיהודי סובל. אם יהודי עושה טעויות בחיים, אפילו דברים שאסור לעשות – זה באמת לא בסדר, צריך להתווכח איתו ומותר לפעמים אפילו לכעוס עליו. אבל הוא נשאר אח, ואח אמור להרגיש את הכאב של אחיו, לא להפטיר באדישות "זו בעיה שלו, אמרנו לו מראש".

בהפגנת השבוע שעבר אפשר ללמוד זאת. יחזקאל מקבל נבואה קשה על מצרים, שהקב"ה מתעתד להרוס את כל מצרים ולהחריב אותה, "יען היותם משענת קנה לבית ישראל". כלומר: הקב"ה מעניש את מצרים על כך שהם הטעו את עם ישראל להסתמך עליהם. מצרים היתה אז אימפריה, ועם ישראל כרת איתם ברית הגנה. כשעם ישראל עמד בפני סכנות בטחוניות, אימים מלחמתיים – הם הסתמכו על עזרתם המובטחת של המצרים, גם במלחמה עם בבל עם ישראל הסתמך על העזרה הצפויה של המצרים. אך המצרים אכזבו אותם, והשאירו אותם לבד מול נבוכדנצר, כמסופר בירמיהו. על כך בא הקב"ה בתביעה על מצרים – איך אתם מאכזבים את בני שנשענים עליכם לעזרה? על כך הוא מעניש את מצרים עונש חמור.

והשאלה נשאלת: הרי הקב"ה לא חפץ שעם ישראל יישען על המצרים! ההישענות על המצרים היתה פגם חמור בביטחון, ועם ישראל נתבע על כך מספר פעמים בנביאים! לכאורה כאשר המצרים מאכזבים את עם ישראל, התגובה של הקב"ה היתה אמורה להיות – "מצוין, שילמדו לקח! הרי הם הולכים בדרך עקומה, והם קיבלו אזהרה לא להסתמך על המצרים!"

אבל הקב"ה מגיב להיפך. הוא מעניש את מצרים חמורות על הצער שהם גרמו לישראל.

מכאן אפשר ללמוד את היחס הנכון: יש כאן שתי סוגיות נפרדות. אם יהודי עושה טעות – צריך לתקנו, להעמידו על טעותו, אפילו ללחום בו אם יש צורך. אבל אם אותו יהודי סובל, אפילו כאשר הסבל הוא ישירות בעקבות הטעות – צריך לכאוב את כאבו, להשתתף בצערו. "עימו אנוכי בצרה". בחורים צעירים מתו במיטב שנותיהם, הוריהם שכולים, כאבם גדול מנשוא. צריך לכאוב את הכאב, גם אם לא מסכימים, גם אם הדרך עקומה.

אותי רק מתוך ידיעה שאני חס על חייו? איך הוא מסתמך על המצפון שלי כדי למרר לי את החיים?"...

אז למעשה יש מחשבה קטנה כזאת בראש. כשמתרחשת הפגנה שוב ושוב ושוב – בכל פעם המחשבה הזאת בראש של הנהג גדלה עוד קצת. הסבלנות הולכת ונשחקת, הוא מייחל כבר שמישהו אחר יעשה את זה, העיקר שהכביש ישתחרר סוף סוף.

ומה קורה עכשיו, אחרי שנתיים של הפגנות, כאשר בחור יורד לכביש בסוף הפגנה, הפגנה שמתרחשת בערך אחת לשבועיים? כאמר לעיל הוא מניח את כל חייו על כף הרגל של הנהג, כף הרגל המונחת בין הגז לברקס, והוא מסתמך על המצפון של הנהג. הנהג הוא נהג עצבני, שכבר אין לו כח לחכות שוב ושוב, ורוצה רק שהכביש יפתח. הנהג כבר הריץ בראש מאה פעמים את הדמיון הזה שמישהו כבר דורס את המפגינים ופותח את הכביש. אצל הנהג הזה המרחק בין הגז לברקס הוא שבריר שניה, והשליטה העצמית שלו רופפת ביותר.

צריך להבין דבר נוסף: כאשר אדם מפלס ברכבו בכביש עמוס אנשים, שרגע אחד יורדים לכביש וברגע הבא עולים ממנו, והם לא צפויים – לא ברור לו במאת האחוזים מה קורה לרכב שלו. הוא לא רואה את הגלגלים. הוא צריך לשער בכל פעם מחדש מה קורה שם מתחת, ולהחמיר בספקות מחשש דריסה. כלומר, ההבנה הפשוטה שלנו שהוא ישלוט על עצמו למרות העצבים והזעם שלו, כדי לא להרוג נפש – היא יותר מורכבת: לא רק שהוא ישלוט על עצמו שלא לדרוס במודע, אלא גם שהוא ישלוט שלא לדרוס בטעות, כאשר לא ברור לגמרי מה קורה על הכביש.

כמובן שאין צל של הוה אמינא לסנגר על נהגים, אלא רק תמונת מצב של גודל הסכנה: המפגין מניח את כל חייו על כף רגל של נהג עצבני, שלא רואה ברור מה קורה על הכביש, ושהוא כבר די מעדיף שהמפגין ימות, העיקר שלא יפריע לו בנהיגה.

מה מצפים שיקרה? את התוצאות אנחנו רואים.

יודגש היטב: זה לא קשור לנושא של ההפגנה. זה לא קשור לכך שההפגנות הן על גזירת הגיוס. זה היה קורה גם אם ההפגנות היו על החור באוזון או על הפינגווינים באנטארקטיקה. הנהגים הדורסים היו ערבים (הראשון וודאי, השני – עדיין לא התעדכנת), שכידוע גם הם נגד גזירת הגיוס, וגם אצלם יש סיסמה דומה, בשינוי קל: הסיסמה היא "נהרוג ולא נתגייס"...

לא דורסים חרדים כי הם חרדים, דורסים חרדים כי כבר נמאס לנהגים מההפגנות. זה נורא ואיום, וזה רצח לכל דבר וענין, אבל צריך להכיר בעובדה שזה קורה, כי הנהגים איבדו כבר את השליטה כשהם נתקלים בהפגנה נוספת של חרדים.

כך היה גם בהפגנות בקפלן. במשך שנה שלמה חסמו את הכבישים, ואז התחילו דריסות. שבוע אחר שבוע התפרסמו אירועי דריסה. בכל פעם הנהגים טענו שזה היה בלי כוונה,

ואכן יש משהו בטענה הזאת, זה באמת היה קצת בלי כוונה. אבל למה זה קורה בלי כוונה? כי נמאס לנהג לעמוד על השמירה על עצמו. כשהוא רואה שוב קפלניסטים הוא מתחמם, הרגשות השליליים עולים, ואז המרחק מהגז לברקס הוא מרחק של שבריר שניה ואפס שיקול דעת.

למה קורים אירועים קשים בשולי הפגנות? כי כביש בסוף הפגנה הוא מקום מסוכן, מסוכן מאוד. ומי שמכניס עצמו למקום סכנה לא תמיד ניצל. בכל הפגנה כזאת יש מספר גבוה של אלפי אנשים בסכנת חיים, בחסד ה' זה הסתיים בניסים גלויים כל פעם מחדש. כנראה שיש גבול מסוים לנס.

בפרשת השבוע כתוב "ואתם לא תצאו איש מפתח בית עד בוקר". כלומר, הקב"ה מזהיר את בניו שלא יצאו מהבית בליל פסח, כי יש מזיקים ברחובות וזה מסוכן. גם כאשר אנשים הם צדיקים וראויים להיגאל ממצרים, אנשים שעברו זיכוך בשעבוד מצרים והתקדשות והיטהרות בכל תקופת הגאולה, ובפרט עתה במילה והקרבת פסח, הם בוודאי כבר בדרגה גבוהה ביותר – גם אז, אם איש צדיק כזה יצא מפתח ביתו כאשר המזיקים מסתובבים ברחוב הוא עלול לשלם בחייו. הקב"ה קבע מציאות בבריאה, שהטבע פועל את פעולתו. כניסה למקום סכנה עלולה להסתיים באסון, בלי שום חטא ובלו שום סיבה רוחנית. מוות מיותר לחלוטין, שהיה יכול להימנע אם לא היו מסתכנים. כמובן שהכל מושגח והכל מכוון, אבל האדם מושך על עצמו את הקטרוג ואת הדינים כאשר הוא נכנס למצב של סכנה.

הקב"ה מנהיג את העולם במהלך של טבע, כלשון החזון איש: "הטבע הוא רצון השם היותר מתמיד". אם אדם צדיק נכנס לאש הוא נשרף, כי הקב"ה רוצה בקיום עולמו, וקיום העולם הוא שחוקי הבריאה שקבע הקב"ה יתמידו את פעולתם.

אנחנו מחנכים הרבה לכך שהכל בידי שמים ויש השגחה פרטית וכו'. אבל יש לחנך גם לכך שיש מהלך של טבע בבריאה, והקב"ה הוא אלוקי המציאות, המציאות כולה היא דבר ה'. כאשר אש שורפת את מה שנכנס לתוכה זה לא איזה "חוק טבע" של החילונים, אלא זה רצון השם, החפץ בקיום עולמו. אם אש לא תשרוף – זה פגיעה בכבוד שמים.

כאשר רבא האמורא הקדוש ביקש פעם מהקב"ה להוריד גשם בימות הקיץ – הוא נתבע על כך קשות וכמעט שילם בחייו. כאשר רבי פנחס בן יאיר ציוה על נהר גינאי לחלוק את מימיו, הנהר הגיב: "אתה הולך לעשות רצון קונך, ואני הולך לעשות רצון קוני!" זה רצון ה' שהנהר יזרום, ושהאש תשרוף, ושהנכנס למקום שיש מכוניות המונהגות בידי נהגים עצבניים וחסרי שליטה – יסתכן בנפשו.

ושוב יש להדגיש: הכל בהשגחה, והכל משמים, ועובדה שיש נכנסים למקום סכנה ויוצאים בריאים ויש שלא, כי הקב"ה נמצא מאחורי הנהגה של הטבע. אבל סוף סוף, ההסתכנות עלולה לגרום למצב שהאדם ימות, כי הקב"ה לא חפץ לעצור את הטבע. צריך להבין את הכח של הבריאה המתמידה ללכת במסלולה, ולהימנע מלהתגרות בסכנה.